
Astma blir vanligare men behandlingen allt bättre

Uppskattningsvis 300 000 personer lider av astma i Finland. Av dessa har 170 000 behov av daglig medicinering och får ersättning enligt en högre taxa av FPA. Astmaincidensen ökar stadigt av orsaker som vi inte känner till. Som förklaring till denna ökning har man kastat fram teorier om att t.ex. det moderna samhällets vaccinationsprogram eller alltför hygieniska förhållanden skulle leda barnets immunologiska utveckling mot en Th2-respons, vilket främjar uppkomsten av allergier och astma.

Astmabehandlingen har under 1980- och 1990-talen genomgått en radikal förändring. Vi har lärt oss att sätta in antiinflammatoriska medel

såsom inhalationssteroider eller kromoner genast då astman debuterar. Dessutom används dessa i större doser och med effektivare inhalatorer än under 70-talet. Vi har också fått tillgång till långverkande betastimulerare, vilka i svårare fall ger god effekt som adjuvans till den antiinflammatoriska behandlingen. De nya vindarna inom astmabehandlingen når snabbt ut på fältet i ett litet land med ett enhetligt hälsovårdsnät. Nationella, tvåspråkiga astmaprogram samt färsk utgåvor av de finskspråkiga läroböckerna i allergologi och lungsjukdomar har bidragit till att sprida information om astmabehandling till var och en som är

intresserad. I detta nummer av Handlingarna har jag därför valt att be några experter belysa speciella problem och ovanligare aspekter på astma hellre än ta upp rent rutinmässig diagnostik och behandling.

Astma leder till reversibel obstruktion i luftrören, och all astmadiagnostik har hittills gått ut på att mäta obstruktionen och konstatera dess reversibilitet. Emellertid vet vi i dag att astma är en inflammationssjukdom. I och med att mekanismerna för denna inflammation börjar klarna, ges vi också möjligheter att mäta den, och vi får därigenom nya diagnostiska infallsvinklar. Dessa belyses av Tari Haahtela och medarbetare samt av Anssi Sovijärvi i två artiklar om metodik och tolkning vid laboratoriediagnostik av astma.

För några år sedan avslutade jag ett anförande om astma på Finska Läkaresällskapet med att fråga "Vad är endogen astma?" På den frågan finns det flera svar i dag än då jag höll föredraget. Jouni Hedman reder ut begreppen i sin artikel, och har när detta läses även disputerat på ämnet.

Hyposensibilisering är en gammal metod för allergibehandling, som nu upplever en renässans. Erkka Valovirta förklarar i sin artikel varför, och vilka rön man har gjort beträffande verkningsmekanismer och metoder.

En ny trend inom astmabehandling är att försöka få fram specifika antimediatorer, med vilka man kunde nå och motverka själva orsakerna till inflammationen. Antileukotrienerna har redan nått ut på marknaden men kanske inte helt fyllt de förväntningar man ställde på dem. Jussi Männistö reder ut forskningsresultaten på området och ger sin syn på hur man ska förhålla sig till denna nya – och dyra – astmabehandling.

I och med att läkemedelsterapin har blivit effektivare, har också kostnaderna för astmabehandlingen stigit brant. Timo Klaukka från FPA dis-

kuterar kostnader och lönsamhet när det gäller modern farmakologisk behandling av astma.

Behandlingen av akut astma har i allmänhet behandlats litet styvmoderligt i läroböckerna, mera i kokboksstil: gör först så och sedan så. Christer Janson redogör i sin artikel för de senaste strömningarna inom den farmakologiska akutbehandlingen och motiverar användningen och doseringen av olika preparat. Samtidigt representerar hans artikel ett trevligt samarbete med vårt västra grannland.

För ungefär ett årtionde sedan gick diskussionens vågor höga beträffande sympatomimetika vid astma. Vissa nyzeeländska, holländska och kanadensiska undersökningar tydde på att överdosering av sympatomimetika var farligare än vi trott. Den kritiska motparten hävdade att sympatomimetika var farliga bara om patienten inte hade givits några andra möjligheter att monitorera och behandla sin astma. Jaakko Herrala reder ut detta och andra biverkningar i sin artikel "Kan astmabehandling vara skadlig?"

Själv har jag under åren samlat på mig en ansevärd mängd mappar med särtryck om biverkningar och interaktioner när man behandlar en astmatiker för andra sjukdomar än astma, och tyckte att det var på tiden att skriva en översikt på svenska över ämnet.

Slutligen tackar jag varmt alla som medarbetar i detta nummer av Handlingarna. Trots stress och brådska ställde alla upp utan någon större övertalning, många med en glad kommentar om att få se sig själv komma ut i tryck just i Handlingarna, på svenska!

Jag önskar er alla intressant och givande läsning!

Helsingfors i maj 2000

Brita Stenius-Aarniala